

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Філософський факультет
Кафедра політології

Була Світлана Петрівна

**Методичні рекомендації та матеріали для вивчення
навчальної дисципліни**

«АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНИХ І МІЖІНСТИТУЦІЙНИХ КОНФЛІКТІВ»

для студентів четвертого року навчання спеціальності 052
«Політологія» освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» (денна
форма навчання)

Львів 2022–
2023 н.р.

Затверджено на засіданні кафедри політології
Протокол № 1 від 26 серпня 2022 року

Схвалено Вченою радою філософського факультету
Протокол № 271/7 від 26 серпня 2022 року

ЗМІСТ

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни	3
2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни	4
3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни	6
4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни.....	6
5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни	8
6. Теми та зміст семінарських/практичних занять навчальної дисципліни. Література	10
7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни.....	14
8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів.....	14
9. Розподіл балів, що присвоюється студентам.....	15
10. Контрольні питання для підсумкового контролю (екзамену).....	16

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» Спеціальність 052 «Політологія»	Денна форма навчання Вибіркова навчальна дисципліна
Модулів – 1		<i>Рік підготовки:</i>
Змістових модулів – 1		4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає		<i>Семестр</i>
Загальна кількість годин – 90		8-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 7,2		Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший (бакалаврський)
	26 год.	
	<i>Практичні, семінарські</i>	
	13 год.	
	<i>Лабораторні</i>	
	0 год.	
	<i>Самостійна робота</i>	
51 год.		
<i>Індивідуальні завдання: 0 год.</i>		
<i>Вид контролю: залік</i>		

2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Аналіз політичних та міжінституційних конфліктів» є вибірковою навчальною дисципліною і складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 052 - Політологія, яка викладається в 8-му семестрі в обсязі 3 кредитів, 90 годин і підсумковим контролем - залік і оцінюють у 100 балів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS)

Навчальна дисципліна «Аналіз політичних та міжінституційних конфліктів» присвячена аналізу різноманітних політичних конфліктів в Україні та світі та шляхи їх запобігання та вирішенню. Курс складається з одного *змістовного модуля*. Так як курс буде розглядатися як практичний, то він не поділяється на змістові частини.

Курс розроблено таким чином, щоб надати учасникам необхідні знання, обов'язкові для того, щоб самостійно аналізувати причини виникнення, особливості протікання та шляхи вирішення політичних та міжінституційних конфліктів в Україні. А також обґрунтувати можливості розв'язання конфліктів з урахуванням європейського досвіду та виробити практичні рекомендації щодо технологій врегулювання конфліктів на різних рівнях. Тому у курсі представлено як огляд теоретико-методологічних підходів до вивчення та аналізу політичних та міжінституційних конфліктів на прикладі України та світовій практиці, так і інструментів їх запобігання або вирішення.

Метою вивчення вибіркової дисципліни «Аналіз політичних та міжінституційних конфліктів» є формування у студентів сучасних теоретичних і практичних знань, умінь і навичок щодо питань політичних та міжінституційних конфліктів, ознайомити студентів з сутністю та типологією політичних конфліктів, їх протікання та вирішення у світовій практиці та в Україні, а також особливостям міжінституційних конфліктів та шляхи їх подолання. Також значної уваги у вивченні даного курсу буде приділено власному аналізу при розгляді політичних та міжінституційних конфліктів.

Завдання курсу:

- визначити понятійно-категоріальний апарат дослідження політичних та міжінституційних конфліктів;
- проаналізувати динаміку розвитку, класифікацію і функції конфліктів в державному управлінні;
- вивчити стан та основні проблеми взаємодії між регіональними та центральними органами влади України;
- обґрунтувати можливості розв'язання конфліктів з урахуванням європейського досвіду;
- виробити практичні рекомендації щодо технологій врегулювання політичних та міжінституційних конфліктів .

Після завершення цього курсу студент буде:

Знати:

- методологічні засади конфліктології;
- характеристику політичного конфлікту як соціального феномена;
- класифікацію політичних та міжінституційних конфліктів;
- структуру та аналіз політичних конфліктів;
- динаміку політичних конфліктів;
- форми та механізми та методи врегулювання політичних конфліктів;

Вміти:

- аналізувати зміст та структуру політичних та міжінституційних конфліктів;
- прогнозувати, попереджувати, врегульовувати політичні та міжінституційні конфлікти;
- використовувати технології ефективного спілкування та раціональної поведінки в конфлікті;
- проводити переговори по вирішенню соціальних конфліктів та суперечностей.

У результаті успішного проходження курсу студент набуде *спеціальні (фахові) компетентності:*

СК03. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах;

СК05. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування;

СК 13. Здатність застосовувати теоретичні моделі ухвалення політичних рішень та формувати стратегії забезпечення прозорості процесу прийняття рішень.

Програмні результати навчання:

РН 10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах;

РН 13. Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні;

РН 18. Застосовувати теоретичні моделі прийняття рішень для вирішення професійних питань в сфері політичного та державного управління та здійснення публічної політики.

3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
л.		п./с.	лаб.	інд.	ср.	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1						
<i>Основна частина</i>						
Тема 1. Суть, поняття політичний та міжінституційний конфлікти.	11	2	2	-	-	7
Тема 2. Природа і види конфліктів у сфері державного управління.	13	4	2	-	-	7
Тема 3. Конфлікти в сфері управління.	13	4	2	-	-	7
Тема 4. Міжетнічні етнонаціональні конфлікти та їх специфіка.	13	4	2	-	-	7
Тема 5. Релігійні конфлікти і шляхи їх вирішення.	13	4	2	-	-	7
Тема 6. Війна як форма політичного конфлікту.	14	4	2	-	-	8
Тема 7. Основи управління конфліктом. Переговорний процес і його динаміка.	13	4	2	-	-	7
Разом – Змістовний модуль 1	90	26	13	-	-	51
РАЗОМ	90	26	13	-	-	66

4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни

Основна література:

1. Петрінко В.С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці. Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 360 с
2. Робота з конфліктами в громадах в процесі децентралізації. Методичний посібник. – К. 2020. – Режим доступу: <https://www.osce.org/files/f/documents/2/b/479278.pdf>
3. Яхно Т. Конфліктологія та теорія переговорів / Т. Яхно, І. Куревіна. – К.: Центр учбової літератури, 2021. – 168 с.
4. Особливості політичних конфліктів у сучасній Україні та світі: монографія / Г.П. Щедрова, І.А. Єремєєва, Д.В. Прошин, Р.М. Ключник, Н.М. Волвенко; за ред. Г.П. Щедрової. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. – 148 с
5. Гірник А. Конфлікти: структура, ескалація, залагодження/ Андрій Гірник, Андрій Бобро.; УАДУ при Президентові України, Центр досліджень адм. реформи. -К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2003. -172 с.
6. Гуменюк Л. Й. Соціальна конфліктологія: підручник / Л. Й. Гуменюк. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. – 564 с.
7. Мандрагеля В. А. Причини та характер воєн (збройних конфліктів): філософськосоціологічний аналіз: Монографія – К.: ЄУ, 2003. – 570 с
8. Ледерак Дж. П. Розбудова миру. Стале примирення в розділених суспільствах / Джон Пол Ледерак ; пер. з англ. Д. Каратєєва та Л. Лозової. – Київ : Дух і літера, 2019. – 256 с.
9. Ледерак Дж.П. Маленькая книжка трансформации конфликтов. Good Books, 2016. – 70 с.
10. Хрящевська Л. М. Етнонаціональна політика в Україні в період незалежності: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л. М. Хрящевська. – Миколаїв : Видавничий дім «Гельветика», 2016. – 208 с.
11. Була С.П. Процес уніфікації спільної міграційної політики Європейського Союзу /С.П.Була, М.О. Зіненко // Наукове видання «Регіональні студії» Ужгородський національний університет. Видавничий дім «Гельветика», 2020 Вип. № 23, с. 13-18 URL: http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/23/23_2020.pdf

Додаткова література та інтернет джерела:

12. Перепелиця Г. М. Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи – К.: Стилос, 2003. – 254 с. 11. Толубко В. Б., Бут Ю. І., Косевцов В. О. Основні закономірності сучасних локальних війн та збройних конфліктів – К.: НАОУ, 2002. – 68 с
13. Воєнні конфлікти другої половини ХХ століття: Зб. наук. статей. За ред. С. В. Кульчицького – К.: Інст історії Укр., 2004. – 100 с.
14. Сірий С. Сутність понять :локальна війна» та «збройний конфлікт»: їх типологія. // Політичний менеджмент. – Вип. 4. – 2006. – Режим доступу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/siryi_sutnist.pdf
15. Топ - 10 збройних конфліктів у 2020 р. // Слово і діло. - 2020. - Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2020/02/14/infografika/svit/top-10-zbrojnyx-konfliktiv-2020-roczni>
16. Дарендорф Р. У пошуках нового устрою: Лекції на тему політики свободи у ХХІ ст. / Пер. з нім. А. Орган. — К.: Вид. дім «Києво Могилянська академія», 2006. — С. 71.
17. Єзеров А. Конфліктологічна експертиза актів конституційного законодавства/ А.Єзеров// Право України.- 2013.- № 1-2.- С. 275-283.

18. Рикун М. Зв'язки із громадськістю в органах місцевого самоврядування в Україні / М. Рикун. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття України СНД» // Збірник наукових праць. - Переяслав-Хмельницький, 2013. – 216 с.
19. Фуртатов В.С. Удосконалення механізму взаємодії органів виконавчої влади та місцевого самоврядування / В.С. Фуртатов // Наукові праці [Чорноморського державного університету ім. Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер.: Державне управління. - 2010. т. – 130, Вип. 117. – С. 66-70.
20. Життя в нових умовах. Об'єднана громада, представництво в раді, участь громадян, староста та інше. Інформаційна довідка складена експертом проекту «Сприяння діалогу щодо реформ в Україні» Координатора проектів ОБСЄ в Україні на основі матеріалів з веб-сайту <https://decentralization.gov.ua/>
21. Вороніна В., Копіна О., Петрова С. Пояснювальна записка до «Методичних рекомендацій щодо оцінки ризиків виникнення конфліктів у громадах, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту», 2020. - 44 с. Режим доступу: <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-inukraine/450478>
22. Андріяш В. І. Державна етнополітика України в умовах глобалізації : монографія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 328 с
23. Вітман, К.М. Моделі етнонаціональної політики постсоціалістичних країн: навч. посібник : рекомендовано МОН України / К.М. Вітман ; ОНЮА, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. - К. : Логос, 2008. - 392 с.
24. Балух В. Міжконфесійні конфлікти: причини, типологія і шляхи подолання. //Релігія і соціум. – 2016, № 3-4. – с. 122-130. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/relsoc_2016_3-4_18
25. Кагамлик С. Міжконфесійне протистояння в сучасній Україні: форми вияву та шляхи протидії. – Режим доступу: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1353539.pdf>
26. Горевой Д. Томосний марафон довжиною у рік (2019). – Режим доступу: https://risu.org.ua/ua/index /expert_thought/authors_columns/dhorievoy_colun/
27. Свидрук І.І., Миронов Ю.Б. Психологія управління та конфліктологія: підручник. Львів: Вид-во ЛТЕУ, 2017. 320 с
28. Фішер Р. Шлях до ТАК. Як вести переговори, не здаючи позицій / Р. Фішер, У. Юрі. – К.: Основи, 2017. – 220 с.

5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 Основна частина

Тема 1. Суть, поняття політичний та міжінституційний конфлікти.

Суть поняття політичний конфлікт. Поняття та особливості міжінституційних конфліктів. Типи політичних конфліктів: державно-правові конфлікти; статусно-рольові; конфлікти на основі суттєвих розбіжностей у політичній культурі; конфлікти в системі державного управління; Загальні причиною виникнення конфліктів: нерівне становище, займане людьми в суспільстві, розлад між очікуваннями, практичними намірами і вчинками людей, несумісність претензій сторін при обмеженості можливостей їх задоволення. Позитивне та негативне значення конфлікту. Шляхи примирення сторін конфлікту. Причини політичних конфліктів в сучасній Україні. Основні види політичних конфліктів в Україні: між законодавчою та виконавчою гілками влади в процесі становлення інституту президентства; між елітами фінансово-промислових груп; внутріпарламентських; між партіями; в середині державно-адміністративного апарату. Природа та види конфліктів в державному управлінні..

Основні поняття: конфлікт, політичний конфлікт, суперечність, суб'єкти конфлікту,

конфліктна ситуація, функції, типологія конфліктів, стадії (етапи, фази) виникнення і розвитку конфлікту, управління, регулювання, вирішення конфлікту, переговори, посередники, консенсус, злагода, компроміс.

Тема 2. Природа і види конфліктів у сфері державного управління.

Природа конфліктів у державному управлінні. Головні ознаки конфліктів. Види конфліктів у державному управлінні. Особистісні суперечності, які набувають рис політичного внутрішньопарламентського конфлікту. Конфлікти у представницькому органі «на мікрорівні»: між партійними фракціями; між окремими угрупованнями всередині фракцій; між більшістю і меншістю; між окремими комітетами; між нижньою й верхньою палатами. Конфлікти парламенту з «оточуючим середовищем», між парламентом і групами тиску, між парламентом і урядом, парламентом і президентом. Конфлікти з інститутами парламентської більшості та парламентської опозиції. Поведінка представників системної опозиції у демократичних країнах зі стабільним політичним режимом. Консенсус в парламентському конфлікті. Гострий характер парламентського конфлікту в перехідних суспільствах. Подолання внутрішньопарламентських конфліктів за допомогою правових і суто політичних засобів. Рівень відносин між окремими групами. Конфлікти між різними гілками влади (законодавчої, виконавчої і судової). Взаємні суперечності між гілками влади. Вирішення конфлікту владою або народом шляхом референдуму. Конфлікт між владою і опозицією. Конфлікти між державою і суспільством безпосередньо пов'язані з проблемою легітимності. Падіння авторитету влади, її престижу, втрата суспільної довіри. Створення альтернативних структур влади.

Основні поняття: політичний конфлікт, внутрішньопарламентський конфлікт, конфлікт гілок влади, державне управління, конфлікт між владою і опозицією, суспільна довіра, авторитет влади.

Тема 3. Конфлікти в сфері управління

Специфіка функціонування різних рівнів самоврядування. Потреба радикального оновлення законодавчих засад системи відносин "центр — регіон". Сучасні проблеми регіонального розвитку для України. Процес інтеграції України в Європейське співробітництво. Зв'язки з громадкістю як допоміжна функція у сфері державного управління. Розвитку взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади з громадкістю. Партнерство, взаємні зацікавленість у досягненні цілей, пов'язаних з процесом демократизації всіх сфер державного управління та суспільного життя. Форми співробітництва між органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Конфлікт інтересів у всіх країнах, а також у всіх регіонах та місцевих муніципалітетах щодо питання компетентностей та повноважень на різних рівнях управління. Завдання політика у сфері конфліктів інтересів: підвищувати довіру населення до уряду; демонструвати високий рівень доброчесності у виборних представників та державних службовців; стримувати появу конфліктів інтересів, оскільки офіційна діяльність – об'єкт контролю з боку громадськості; не допускати до державної служби осіб, чий особисті статки не зможе контролювати громадськість; сприяти громадськості в оцінці діяльності державних службовців з урахуванням їхніх зовнішніх фінансових інтересів. Конфлікти в період змін. Конфлікти в громадах

Основні поняття: конфлікт, державне управління, центральні та регіональні органи влади, органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, обласна рада, демократія, децентралізація, громади.

Тема 4. Міжетнічні та етнонаціональні конфлікти, їх специфіка.

Міжетнічні конфлікти як форма міжгрупового конфлікту. Конкуренція в життєдіяльності етнічних груп. Механізм етнонаціонального конфлікту. Територіальні суперечки та їх причини: вимоги зміни меж між національно-державними утвореннями (2/3 всіх конфліктів); домагання переходу під нову державну юрисдикцію цілих національно-територіальних одиниць; вимога створення (або відтворення) національних утворень, автономій або районів; вимоги федералізації поліетнічних національнодержавних утворень; територіальні претензії; депортації та репатріації. Сепаратизм як дестабілізація світового геополітичного порядку. Шість регіональних різновидів сепаратизму, що сформувалися на чотирьох континентах: Західноєвропейський, Східноєвропейський, Близькосхідний, Азіатський, Африканський, Американський. Етнонаціональні конфлікти в Україні. Динаміка етнонаціонального конфлікту. Типологізація етнонаціональних конфліктів. Практика врегулювання конфліктів. Шляхи попередження та вирішення етнонаціональних конфліктів.

Основні поняття: міжетнічні конфлікти, етнонаціональні конфлікти, національна безпека, територіальні суперечки, сепаратизм, вирішення конфліктів.

Тема 5. Релігійні конфлікти і шляхи їх вирішення.

Конфлікт у сфері релігії. Релігія як джерело конфлікту. Міжконфесійні відносини як джерело конфлікту. Детермінанти релігійних конфліктів. Поліконфесійність як конфліктогенний фактор у сучасних суспільствах. Толерантність міжконфесійних відносин як запорука громадянської злагоди в суспільстві. Релігійні конфлікти в сучасному світі. Світовий досвід релігійних конфліктів. Релігійні конфлікти в Україні. Основні характеристики релігійних конфліктів. Релігійні норми як об'єкт релігійного конфлікту. Релігійні спільноти, організації та релігійні й державні інститути як суб'єкти релігійного конфлікту. Детермінанти, чинники та особливості релігійних конфліктів. Причини релігійних конфліктів. Типологія релігійних конфліктів. Шляхи врегулювання релігійних конфліктів. Міжконфесійне протистояння в Україні.

Основні поняття: конфліктна ситуація релігійний конфлікт, релігійні норми, суб'єкти релігійного конфлікту, релігійні норми, міжконфесійне протистояння, Українська Греко-Католицька Церква, Православна Церква України, Українська Православна Церква Київського Патріархату, Українська Православна Церква Московського Патріархату.

Тема. Війна як форма політичного конфлікту.

Конфліктні ситуації за допомогою зброї. Поняття «локальна війна» та «збройний конфлікт». Типологія «локальних воєн». Локальні війни та воєнні конфлікти у світі. Завершення „холодної війни”, становленням нової моделі світового порядку. Міждержавне суперництво на регіональному і місцевому рівнях. Підходи до визначення війни. Війна на Донбасі. Боснійська модель. Хорватська модель. Пакистанська модель. Німецька модель. Конфлікт в Афганістані (військова операція НАТО проти ІДІЛ і «Талібану»). Повстання шіїтів-хуситів проти уряду Ємену. Протистояння між двома етнічними групами в Ефіопії. громадянська війна в Лівії. Конфлікт у Перській затоці (США і Ізраїль з одного боку, та Іран – з іншого). Холодна війна між США і КНДР. Ескалація прикордонного конфлікту між Індією і Пакистаном. Війна в Україні 2022.

Основні поняття: конфліктна ситуація, «локальна війна», «збройний конфлікт», міждержавне суперництво, Війна на Донбасі, Війна в Україні, військова операція.

Тема Основи управління конфліктом. Переговорний процес і його динаміка.

Умови управління конфліктом: об'єктивне розуміння конфлікту; визнання можливості активного впливу на конфлікт і перетворення його в чинник саморегуляції і самокорекції; наявність матеріальних, духовних і соціальних ресурсів, а також правової основи управління, здібності суб'єктів до узгодження своїх позицій і інтересів, поглядів і орієнтацій. Три головні чинники, які роблять конфлікти важко вирішуваними за Л. Крісбергом. Завершення конфлікту. Згасання конфлікту. Вирішення конфлікту. Стратегії протидії. Тактики поведінки в конфлікті: раціональне переконання; тиск – вимоги, накази, погрози; апеляція до влади, санкції; доброзичливе звернення, «прогладжування» – створення в опонента уявлення про наявність у нього привабливих якостей; коаліційна; маніпулятивна; укладення угод. Переговори у конфлікті. Типи переговорів.

Основні поняття: конфліктна ситуація, переговори, завершення конфлікту, управління конфліктом.

6. Теми та зміст семінарських/практичних занять навчальної дисципліни. Література

Змістовий модуль 1 Основна частина

Тема 1. Суть, поняття політичний та міжінституційний конфлікти.

1. Природа та сутність політичного конфлікту.
2. Основні теорії політичних конфліктів.
3. Типологія політичних конфліктів та методи їх розв'язання.

Основні поняття: конфлікт, політичний конфлікт, суперечність, суб'єкти конфлікту, конфліктна ситуація, функції, типологія конфліктів, стадії (етапи, фази) виникнення і розвитку конфлікту, управління, регулювання, вирішення конфлікту, переговори, посередники, консенсус, злагода, компроміс.

Література:

1. Особливості політичних конфліктів у сучасній Україні та світі: монографія / Г.П. Щедрова, І.А. Єремєєва, Д.В. Прошин, Р.М. Ключник, Н.М. Волвенко; за ред. Г.П. Щедрової. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. – 148 с
2. Примуш М. Політичні конфлікти та їх типи. /Політичний менеджмент. – Вип. 10, - 2010. – Режим доступу: file:///C:/Users/bulas/Desktop/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%96%20%D0%BC%D1%96%D0%B6%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%82%D1%96%D0%B2/prymush_politychni.pdf
3. Гірник А. Конфлікти: структура, ескалація, залагодження/ Андрій Гірник, Андрій Бобро.; УАДУ при Президентові України, Центр досліджень адм. реформи. -К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2003. -172 с.
4. Гуменюк Л. Й. Соціальна конфліктологія: підручник / Л. Й. Гуменюк. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. – 564 с.

Тема 2. Природа і види конфліктів у сфері державного управління.

1. Внутрішні конфлікти в парламенті.
2. Конфлікти між різними гілками влади (законодавчої, виконавчої й судової).
3. Конфлікти між владою й опозицією
4. Конфлікти між державою і суспільством (проблема легітимності)
5. Конфлікт між формальною і неформальною системами відносин.
6. Розв'язання конфліктів з урахуванням європейського досвіду

Основні поняття: політичний конфлікт, внутрішньопарламентський конфлікт, конфлікт гілок влади, державне управління, конфлікт між владою і опозицією, суспільна довіра, авторитет влади.

Література:

1. Особливості політичних конфліктів у сучасній Україні та світі: монографія / Г.П. Щедрова, І.А. Єремєєва, Д.В. Прошин, Р.М. Ключник, Н.М. Волвенко; за ред. Г.П. Щедрової. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. – 148 с
2. Гуменюк Л. Й. Соціальна конфліктологія: підручник / Л. Й. Гуменюк. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. – 564 с.
3. Древаль Ю. Д. Парламентське право: регулює чи декларує? // Вісн. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. — 2006. — Вип. 33. — С. 398–402.
4. Бабенко К. Конституція України як фактор стабілізації та розвитку правового і політичного життя суспільства // Вісник Конституційного Суду України. — 2007. — № 1. — С. 40.
5. Дарендорф Р. У пошуках нового устрою: Лекції на тему політики свободи у ХХІ ст. / Пер. з нім. А. Орган. — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. — С. 71.
6. Єзеров А. Конфліктологічна експертиза актів конституційного законодавства/ А.Єзеров// Право України.- 2013.- № 1-2.- С. 275-283.

Тема 3. Конфлікти в сфері управління

1. Протиріччя між центральними і регіональними органами влади.
2. Конфлікт інтересів між регіональним і місцевим рівнем управління.
3. Конфлікти в громадах в процесі децентралізації.

Основні поняття: конфлікт, державне управління, центральні та регіональні органи влади, органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, обласна рада, демократія, децентралізація, громади.

Література:

1. Життя в нових умовах. Об'єднана громада, представництво в раді, участь громадян, староста та інше. Інформаційна довідка складена експертом проекту «Сприяння діалогу щодо реформ в Україні» Координатора проектів ОБСЄ в Україні на основі матеріалів з веб-сайту <https://decentralization.gov.ua/>
2. Вороніна В., Копіна О., Петрова С. Пояснювальна записка до «Методичних рекомендацій щодо оцінки ризиків виникнення конфліктів у громадах, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту», 2020. - 44 с. Режим доступу: <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-inukraine/450478>
3. Діалог в місцевих громадах: Рекомендації для органів місцевого самоврядування, Інститут миру і порозуміння, Київ 2018. – 22 с. Режим доступу: <https://peacefulchange.org/wp-content/uploads/2021/01/IMIP-Dialogue-print.pdf>
4. Конфлікт інтересів між регіональним та місцевим рівнем управління. / Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи. – Рада Європи. – 2019. – Режим доступу: <file:///C:/Users/bulas/Desktop/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%96%20%D0%BC%D1%96%D0%B6%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%82%D1%96%D0%B2/UKRAINIAN%20Booklet%20Conflicts%20interets.pdf>

5. Робота з конфліктами в громадах в процесі децентралізації. Методичний посібник. – К. 2020. – Режим доступу: <https://www.osce.org/files/f/documents/2/b/479278.pdf>
6. Рикун М. Зв'язки із громадськістю в органах місцевого самоврядування в Україні / М. Рикун. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття України СНД» // Збірник наукових праць. - Переяслав-Хмельницький, 2013. – 216 с.
7. Фуртатов В.С. Удосконалення механізму взаємодії органів виконавчої влади та місцевого самоврядування / В.С. Фуртатов // Наукові праці [Чорноморського державного університету ім. Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер.: Державне управління. - 2010. т. – 130, Вип. 117. – С. 66-70.
8. Бодун Механізми розв'язання протиріч між центральними та регіональними органами влади в Україні. – Режим доступу: <file:///C:/Users/bulas/Desktop/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%96%20%D0%BC%D1%96%D0%B6%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%82%D1%96%D0%B2/25.pdf>
9. Дяченко М., Коваленко Г. Взаємодія органів місцевого самоврядування та органів державної влади з громадськістю регіону. – Режим доступу: <file:///C:/Users/bulas/Desktop/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%96%20%D0%BC%D1%96%D0%B6%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%82%D1%96%D0%B2/37.pdf>

Тема 4. Міжетнічні етнонаціональні конфлікти та їх специфіка.

1. Структура і зміст міжетнічних та етнонаціональних конфліктів.
2. Динаміка і типологія міжетнічних та етнонаціональних конфліктів: світовий досвід та Україна.
3. Форми перебігу і способи врегулювання міжетнічних та етнонаціональних конфліктів.
4. Правові основи попередження і вирішення міжетнічних та етнонаціональних конфліктів в Україні

Основні поняття: міжетнічні конфлікти, етнонаціональні конфлікти, національна безпека, територіальні суперечки, сепаратизм, вирішення конфліктів.

Література:

1. Особливості політичних конфліктів у сучасній Україні та світі: монографія / Г.П. Щедрова, І.А. Єремєєва, Д.В. Прошин, Р.М. Ключник, Н.М. Волвенко; за ред. Г.П. Щедрової. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. – 148 с
2. Кривицька О. Конфліктність пострадянської етнічної ідентифікації // Політичний менеджмент. – 2003. " № 3. – С. 43 " 55.
3. Україна в процесах міжнародної інтеграції / за ред. В.Р. Сіденка. – Х.: Форт, 2003. – 133 с
4. Хрящевська Л. М. Етнонаціональна політика в Україні в період незалежності: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л. М. Хрящевська. – Миколаїв : Видавничий дім «Гельветика», 2016. – 208 с.
5. Андріяш В. І. Державна етнополітика України в умовах глобалізації : монографія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 328 с
6. Вітман, К.М. Моделі етнонаціональної політики постсоціалістичних країн: навч. посібник : рекомендовано МОН України / К.М. Вітман ; ОНЮА, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. - К. : Логос, 2008. - 392 с.
7. Була С.П. Процес уніфікації спільної міграційної політики Європейського Союзу /С.П.Була, М.О. Зіненко // Наукове видання «Регіональні студії» Ужгородський національний університет. Видавничий дім «Гельветика», 2020 Вип. № 23, с. 13-18 URL: http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/23/23_2020.pdf

Тема 5. Релігійні конфлікти і шляхи їх вирішення.

1. Конфліктологія релігії в умовах глобалізації суспільств.
2. Міжконфесійні відносини та релігія як джерело конфлікту
3. Зміст, причини і структура релігійних конфліктів
4. Типологія релігійних конфліктів і шляхи їх урегулювання.
5. Міжконфесійне протистояння в сучасній Україні.

Основні поняття: конфліктна ситуація релігійний конфлікт, релігійні норми, суб'єкти релігійного конфлікту, релігійні норми, міжконфесійне протистояння, Українська Греко-Католицька Церква, Православна Церква України, Українська Православна Церква Київського Патріархату, Українська Православна Церква Московського Патріархату.

Література:

1. Віра і розум — двоє крил людського духу. Матеріали наукового конгресу по енциклопедії папи римського Івана Павла II «Віра і розум». — К.: Світ знань, 2001. — С. 197–198.
2. Масовець В.. Релігійні протиріччя їх роль у виникненні збройних конфліктів. – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2015/27.pdf
3. Арестов В. Релігійний екстремізм: зміст, причини і форми прояву, шляхи подолання / В. Арестов. — Авто0 реф. дис. канд. філос. наук. — К., 2013. — 23 с.
4. Носков Ю.Г. Релігійний фактор і духовна безпека: монографія. — Х.: Проспект, 2000. — 263 с.
5. Балух В. Міжконфесійні конфлікти: причини, типологія і шляхи подолання. //Релігія і соціум. — 2016, № 3-4. — с. 122-130. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/relsoc_2016_3-4_18
6. Кагамлик С. Міжконфесійне протистояння в сучасній Україні: форми вияву та шляхи протидії. — Режим доступу: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1353539.pdf>
7. Горевой Д. Томосний марафон довжиною у рік (2019). – Режим доступу: https://risu.org.ua/ua/index/expert_thought/authors_columns/dhorievoy_colun/
8. Держава і церква в Україні – 2019: підсумки року і перспективи розвитку відносин (інформаційні матеріали). К., 2019. 70 с. – Режим доступу: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_Religiya.pdf

Тема 6. Війна як форма політичного конфлікту.

1. Суть поняття «локальна війна» та «воєнний конфлікт».
2. Причини виникнення та типологія війн.
3. Збройні конфлікти кінець ХХ початок ХХІ ст.: світовий досвід
4. Війна на Донбасі та сучасні світові конфлікти: спільні та відмінні риси.
5. Війна в Україні 2022р.

Основні поняття: конфліктна ситуація, «локальна війна», «збройний конфлікт», міждержавне суперництво, Війна на Донбасі, Війна в Україні, військова операція.

Література:

1. Мандрагеля В. А. Причини та характер воєн (збройних конфліктів): філософсько-соціологічний аналіз: Монографія – К.: СУ, 2003. – 570 с
2. Перепелиця Г. М. Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи – К.: Стило, 2003. – 254 с. 11. Толубко В. Б., Бут Ю. І., Косевцов В. О. Основні закономірності сучасних локальних війн та збройних конфліктів – К.: НАОУ, 2002. – 68 с

3. Воєнні конфлікти другої половини ХХ століття: Зб. наук. статей. За ред. С. В. Кульчицького – К.: Інст історії Укр., 2004. – 100 с.
4. Сірий С. Сутність понять «локальна війна» та «збройний конфлікт»: їх типологія. // Політичний менеджмент. – Вип. 4. – 2006. – Режим доступу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/siryi_sutnist.pdf
5. Топ - 10 збройних конфліктів у 2020 р. // Слово і діло. - 2020. - Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2020/02/14/infografika/svit/top-10-zbrojnyx-konfliktiv-2020-rocz>
6. Моделі і ціна врегулювання конфлікту на Донбасі: міжнародний досвід та українські реалії. // Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД) за сприянням Фонду «Відродження». – 2016. – Режим доступу: <file:///C:/Users/bulas/Desktop/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%96%20%D0%BC%D1%96%D0%B6%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%82%D1%96%D0%B2/donetsk.pdf>
7. Оцінка громадянами ситуації на Донбасі. Результати соціологічного дослідження. Центр Разумкова. 22 березня 2016 року http://www.razumkov.org.ua/upload/1458639574_file.pdf
8. Максим Каменецький. Війна у Хорватії: ліквідація сепаратистів за 84 години і здача героїв. ICTV Факти, 18 квітня 2016 – Режим доступу: <https://fakty.com.ua/ua/svit/20160418-1581913/>
9. Які можливі наслідки несе грузино-російська війна, яка спалахнула минулого тижня в Південній Осетії? Які уроки з цієї війни повинна винести для себе Україна? // День. — 2008, 12 серпня. — № 142
10. Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій / Б. В. Бернадський. — К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. — 366 с.

Тема 7. Основи управління конфліктом. Переговорний процес і його динаміка.

1. Стратегії протидії і вирішення конфлікту
2. Тактики вирішення конфлікту.
3. Алгоритм управління конфліктом
4. Переговори як спосіб вирішення конфліктів. Дипломатичні перемовини.
5. Види переговорів та їх функції

Основні поняття: конфліктна ситуація, переговори, завершення конфлікту, управління конфліктом.

Література:

1. Передумови загострення політичних конфліктів та пропозиції щодо подолання кризового сценарію. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/Marrch/04.htm>
2. Веніславський Ф. В. Державно-правові конфлікти як фактор політичної дестабілізації в Україні / Ф. В. Веніславський // Конституційно-політичний процес в Україні: ідеї, досвід, проблеми : зб. наук. ст. (за матеріалами XVIII Харк. політол.читань). – Х. : Право, 2006. – 175 с.
3. Тихомирова Є.Б., Постолювський С.Р. Конфліктологія та теорія переговорів: підручник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 240 с
4. Свидрук І.І., Миронов Ю.Б. Психологія управління та конфліктологія: підручник. Львів: Вид-во ЛТЕУ, 2017. 320 с
5. Фішер Р. Шлях до ТАК. Як вести переговори, не здаючи позицій / Р. Фішер, У. Юрі. – К.: Основи, 2017. – 220 с.

6. Яхно Т. Конфліктологія та теорія переговорів / Т. Яхно, І. Куревіна. – К.: Центр учбової літератури, 2021. – 168 с.

7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Суть, поняття політичний та міжінституційний конфлікти.	7
2	Тема 2. Природа і види конфліктів у сфері державного управління	7
3	Тема 3. Конфлікти в сфері управління	7
4	Тема 4. Міжетнічні етнонаціональні конфлікти та їх специфіка.	7
5	Тема 5. Релігійні конфлікти і шляхи їх вирішення.	7
6	Тема 6. Війна як форма політичного конфлікту	8
7	Тема 7. Основи управління конфліктом. Переговорний процес і його динаміка.	7
Разом		51

8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів

Навчальний процес здійснюється за традиційною технологією: лекції, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота. На лекційних заняттях використовуються головню: словесні методи (розповідь, бесіда, пояснення, лекція, діалог); наочні і практичні методи (ілюстрація, демонстрація, а також презентація); метод синтезу, аналізу, індукції, дедукції тощо. На семінарських заняттях використовуються: дискусія, проблемно-пошуковий, семінари, самостійна робота У рамках самостійної роботи застосовуються дослідницькі методи

Оцінка знань, умінь і практичних навиків студента з курсу «Електронне врядування та цифрова держава» здійснюється за 100-бальною шкалою.

Бали нараховуються за наступним співвідношенням:

- практичні/самостійні тощо – 30% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 30);
- контрольні заміри (модулі, захист проєктів, презентацій) – 20% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 20);
- залік – 50% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 50).

Поточний контроль знань студентів проводять за трьома складовими:

- контроль систематичності та активності роботи студента впродовж семестру;
- контроль за виконанням модульних завдань/контрольних замірів;
- контроль за виконанням завдань самостійного опрацювання і розрахункової роботи.

При контролі систематичності й активності роботи студентів оцінці підлягають:

- самостійна робота студентів;

- відвідування й активність на семінарських заняттях;
- рівень засвоєння знань програмного матеріалу.

Поточний контроль успішності здійснюється за п'ятибальною шкалою: "5" – відмінно", "4" – добре, "3" – задовільно, "2" – доповнення, "1" – коментарі (участь у дискусії). Реферат, доповідь – 5 балів; есе – 3 бали (дозволено лише по одному реферату, доповіді або есе). Контроль знань за результатами вивчення змістовного модуля оцінюється в 20 балів. Форма підсумкового контролю – залік в кінці семестру.

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів із дисципліни, котра завершується екзаменом, становить за поточну успішність 50 балів. На іспиті студент теж може отримати 50 балів.

Поточний контроль та самостійна робота						Сума	Екзамен
Змістовий модуль 1						50	50
1	2	3	4	5	6		

1, 2 ... 6 – теми семінарських заняття у рамках змістовного модуля.

При оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

9. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Національна шкала	Рейтингова шкала	Шкала ECTS	Пояснення
5 (відмінно)	90-100	A	Відмінно
4 (добре)	81-89	B	Дуже добре
	71-80	C	Добре
3 (задовільно)	61-70	D	Задовільно
	51-60	E	Достатньо
2 (незадовільно)	25-50	FX	Незадовільно
	0-24	F	Незадовільно без права перездачі

10. Контрольні питання для підсумкового контролю (заліку)

1. Природа та сутність політичного конфлікту.
2. Основні теорії політичних конфліктів.
3. Типологія політичних конфліктів та методи їх розв'язання.
4. Внутрішні конфлікти в парламенті.
5. Конфлікти між різними гілками влади (законодавчої, виконавчої й судової).
6. Конфлікти між владою й опозицією
7. Конфлікти між державою і суспільством (проблема легітимності)
8. Конфлікт між формальною і неформальною системами відносин.
9. Розв'язання конфліктів з урахуванням європейського досвіду
10. Протиріччя між центральними і регіональними органами влади.
11. Конфлікт інтересів між регіональним і місцевим рівнем управління.
12. Конфлікти в громадах в процесі децентралізації.
13. Структура і зміст міжетнічних та етнопонаціональних конфліктів.

14. Динаміка і типологія міжетнічних та етнонаціональних конфліктів: світовий досвід та Україна.
15. Форми перебігу і способи врегулювання міжетнічних та етнонаціональних конфліктів.
16. Правові основи попередження і вирішення міжетнічних та етнонаціональних конфліктів в Україні
17. Конфліктологія релігії в умовах глобалізації суспільств.
18. Міжконфесійні відносини та релігія як джерело конфлікту
19. Зміст, причини і структура релігійних конфліктів
20. Типологія релігійних конфліктів і шляхи їх урегулювання.
21. Міжконфесійне протистояння в сучасній Україні.
22. Суть поняття «локальна війна» та «воєнний конфлікт».
23. Причини виникнення та типологія війн.
24. Збройні конфлікти кінець ХХ початок ХХІ ст.: світовий досвід
25. Війна на Донбасі та сучасні світові конфлікти: спільні та відмінні риси.
26. Війна в Україні 2022р.
27. Стратегії протидії і вирішення конфлікту
28. Тактики вирішення конфлікту.
29. Алгоритм управління конфліктом
30. Переговори як спосіб вирішення конфліктів. Дипломатичні перемовини.
31. Види переговорів та їх функції